

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

סימעה ייב ותירחאו לארשי תדועת.

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

כי על כן מהרה ללכת מאד, ארבע עשרה מיל בריטניה בכל שעה. ולעת
ערב באנו לקערץ. שני ימים נחתי מעמל הדרך בבית ירדי חי בלום בית
מלא כל טוב, ואח"כ שבתו לביתי.

תוצאות מסעי, ואת אשר ראוי ונכון לעשות באה"ק לפי דעתי כתבתי
על ספר ושלחתי להשר ק' אשר שלחני. ובלי כל ספק עשה והצליח, לולא
החלו המהומות נגד היהודים בארצנו, אשר הפריעו את מחשבתו הטובה.

תעודת ישראל ואחריתו בין העמים.

בשאלת היהודים אשר עלתה על כל לשון ותחי לדבת עם ברוב
ארצות איירופא בשנות המאה הזאת, טעו כל הסופרים כמעט לחשוב, כי רק
עתה נתעוררה השאלה הזאת להגלי הדעות החדשות והמושגים החדשים אשר
הפכו את הסדרים הישנים על פניהם, וגם ישראל שנה את דרכיו הישנים
ככל העמים. כי על כן התעוררו לשאול אם ראוי הוא היהודי הנודד הנצחי
לתת לו משפט אדם כלכל האדם, אחרי אשר בצרת כל העם אשר הוא
יושב בתוכו גם לו צר. ובשמחתו ישמח גם לכו או אולי אחרי כל אלה,
היהודי הוא בריה בפני עצמו, ודי לו אשר הוא חי בחסד העמים אשר יתנו
לו לשבת ביניהם, אבל חלילה לו להתערב בהנהגת המדינה ולשבוע מטובה
וכבודה. כי על כן כל עוד אשר שכב היהודי למעצבה בתחום מיוחד למענו
מחוץ לעיר ודבר לא היה לו עם אדם, לא היתה ולא יכלה להיות כל
„שאלת היהודים“ אחרי אשר כל איש אשר היו לו ידים ואגרוף רשע יכל
להכהו על הלחי ובל אשר לו פה יכל לרוק בפניו ולא נאשמו, וכל זד
ארור ומרצה עשה בהם כחפצו מבלי כל שאלות ותשובות. ואם עלה
על לב המושל לגרש את כל היהודים מארצו, וכטוב לכו ביין אמר ועשה.
כי על כן היתה שאלת היהודים לשאלה רק בפי העמים, ואחרי אשר איזה
משרי הנוצרים אשר רחמו על העם הנדכא הזה המליצו טוב על ישראל
בבתי המתוקקים ונבחרו העמים, התעוררה התשוקה גם בלב היהודים לדרוש
משפט ותורת אדם מירי עושקיהם כה אשר שמום אלפי שנים כעפר לרוש.
ובארץ אשר הצליח להם להשיג חפצם, הסתפקו במה שיש בידם ויתאמצו
להוכיח לשכניהם כי ראויים המה אל הזכות אשר השיגו בחסדי העמים.
בזאת אשר בעטו בדרכי אבותיהם וימאסו בכל קדשי בית ישראל אשר היו
להם כמזכיר שפלות אבות אבותיהם. ויתערבו בגוים, ושם ישראל היה להם
לחגא. ובאולתם חשבו כי מעתה ישבו שאננים ואיש לא יגזול משפטם לעין
השמש והשכלת איירופא תעמוד לימינם. ואף כי לפעמים לא רחוקות שמעה
אזנם קול קורא אחריהם מלא, ועוד שמש מנאץ בפי העמים, חשבו זאת רק
להד קול ימי הבינים אשר ברבות הימים יאלם דומיה מנערת ההשכלה מלכת
כל הארץ. ובכן תקום תקופה חדשה לישראל אשר כמוה לא נהיתה למיזם
הלך בגולה. ואמנם נמצאו מטיצים וחווים בישראל אשר חשבו כי בן יהיה

וישתדלו בכל עז למהר קץ התקופה הישנה על יד אמצעים שונים, למען יגיעו חיש למטרתם. אפס שנות 81—1800 הראו לדעת עד כמה טעו בחשבונם. ושאלת היהודים לא זאת היא אשר השבו, כי על כן תעו בפתרונה. אלף ושמונה מאות שנה עומד ישראל כמצבה חיה מזכרת עון לכל העמים. וכלם רואים על המצבה הזאת הרותה מחאה גלויה נגדם "היהודי והדת הנוצרית לא יוכלו לגור בחללו ואוירו של עולם אחד". כי על כן על פי חקי טבע האדם, על העמים להתאמץ בכל עז למחות כל זכר למצבה כזאת העומדת כעצם בגרונם. וכימי דת הנוצרית על הארץ לא תחדל גם שאלת היהודים, כאשר לא חדלה ולא מצאו פתרון לה זה אלף ושמונה מאות שנה עד היום. ואם לא עלתה על במת הסופרים עד המאה הזאת ולא בקשו פתרונים לה. היה זאת יען כל אחד פתר אותה כאות נפשו זה במקלו וזה באגרוף רשע. אפס שתי השנים האחרונות הראו לנו עיקר השאלה הזאת ומקורה. ופתרונה בצרה.

כי ראשית שנאת העמים לישראל היתה שנאת הדת, בזאת לא יספוק איש אף רגע כי על כן, כל צרה, כל חלי ומדוה וכל מקרה רע אשר קרה לכל העמים שכניו, מצאו להם את ישראל לשעיר המשתלח לתלות עליו כל המאיתיהם. יען יהודי הוא, ורק הסופרים והשרים נתנו לכל אשמה תמונה אחרת. שנת שרפון כי היתה בארץ והאדמה לא נתנה יבולה האשימו את היהודים כי מוצצים המה לשד הארץ. דבר כי התהלך בארץ או בלי ספק השליך היהודי סם מות בבארות המים. בעלי נחלאות שכורי יין כי אבדו רבאות כסף בשחוק נבלים, האשימו את היהודי כי הריק את אמתחותיהם. בעוד אשר לא האשימו מעולם את העמים האחרים אשר ישבו ביניהם. למשל היוני בקרים ורוסיא החדשה אשר אין לו כל עבודת מעשה אחרת זולתי המסחור, אף כי אין מפריע אותו לעבוד את האדמה ולאחוז בכל מלאכה, ואשר הוא עומד למפגע להרוסי על כל מדרך כף רגל באמת; ובכל זאת אין פוצה פה עליו, ויען מה? יען איננו יהודי. כן היה למיום קמה דת הנוצרית למשול בארץ, וכן יהיה כל עוד אשר היהודי ישאר יהודי. ואחרי אשר השנאה הזאת רק בדת מקורה, ברור הוא כי לוא יכלו לבלוע חיים גם את המחמדים כי עתה עשו זאת בהפיץ כל לבב. אפס יען כי לא נקל הדבר לעשותו ע"כ יכסו שנאתם במשאון. ובכל זאת הננו רואים כי זה שנות מאות רבות אשר האנטיסימיטים הגדולים יתאמצו בכל עז לבער את המחמדים מן העולם לרשת את נחלתם. בריטניא וצרפת המתפארות בהשכלתן ואשר שנאת הדת רחוקה מלבבם לפי דבריהם, ובכל זאת עיניהם ולבם כל הימים לרכא את המחמדים תחת רגלם. וכל ישעם וחפצם לחלק ביניהם שני חלקי תבל אויז ואפריקא למען תשתרע ממשלת הנוצרים על כל חלקי העולם. והנה אם יתכן הדבר בטבע ואם יצלה להם חפצם ברבות הימים, אז אין כל ספק כי ימחו כרגע כל זכר לישראל למען תשאר דת הנוצרית השלטת בכל התבל

כלה. אפס יען כי הדבר מוטל עוד בספק אחרי אשר לפי דעהי כי רק ההשכלה אשר תחסר לעמי אזיא היתה בעוכם כי שמו הנוצרים עול ברזל על צוארם. כי על כן כאשר תפרוץ לה ההשכלה דרך גם באזיא או לא תחסר להם די עצמה לשים החים בלחיי נוגשיהם. והחובה הזאת להביא חכמה בלב עמי אזיא מוטלת על היהודים לשובת עצמם. אפס אחרי אשר אחינו שקועים בבזון העבדות עד צוארם, וטוב טוב להם לנשק עפר רגלי מנדיהם מאשר יתעוררו לעמוד על רגליהם ולחיות חיי אדם ככל האדם. כי על כן זאת היא כיום עצם „שאלת היהודים” מה יעשו למען יוכלו לצאת למרחב מידי מעניהם. אחרי אשר זאת ברור הוא, כי כאשר הלכו מדחי אל דחי זה אלף ושמונה מאות שנה, כן לא יונה להם, לעולם בארצות הנוצרים. ועליהם לעזוב את הארצות האלה אם יאבו או ימאנו, ואם לא היום הלא ביום מחר. ואז תפתר שאלת היהודים ממילא . . .

רדיפות היהודים ברוסיא ורומעניען, אשכנז ועסטרייך-אונגארן הורונו למדי כי אין מוח עוד בהשכלת איירופא. ובארבע הארצות האלה יושבים בשבע מיליאן מבני ישראל. והוא החצי הגדול מכל משפחות בית ישראל בתבל, והיה אל כל אשר ישאנו הרוח ללכת, נמשוך גם את המעט אחרינו. ואחרי אשר לנו הרוב אין מעמד עוד באירופא מי יוכל לערוב ערובה כי גם אחינו בצרפת ובריטניא יהיו בטוחים משואת פתאום. ועל אחינו בשתי הארצות האלה לשים לב לגורלנו בכלל, כי ביום רעה לא ימלטו גם את נפשם. ואך הבל יהמיון אלה האומרים, כי יען מספר בני ישראל באיזה ארצות מעט הוא על כן לא נגעה בהם יד העמים לרעה. כי אמנם בשווייץ לא רב מספר היהודים, ובכל זאת לא השיגו עוד כל תורת זכויות המדינה, ובהאללנד הקטנה ככף איש עד כי נוף אחד ברוסיא גדול מכל הארץ ההיא: ובכל זאת חיים שמה כשמונים אלף יהודים חיי שלווה והשקט. אות נאמן הוא כי לא במספר היהודים בארץ תלויה שנאת העמים, ואם מצאו ישראל מנוחה כרגע באחת הארצות, עוד לא אות הוא כי שנאת הדת חדלה, כי אם יען לב המושל היה טוב על ישראל. כי על כן לוא שום ישראל על לב להתבונן בזמנים עברו כי עם שלם לא יכון בארץ על פי הגה איש אחד. ואם רוח המושל יעלה עליהם להשמדם מתחת שמי ד', ואך רגע באפו יהיו לבז ולמשיסה; כי אז אולי החלו לחשוב מחשבות למצוא מנוחה בארץ אשר כל יד עמל לא תנידם. אבל כזאת לא עשו עד היום כי אם לב המושל היה טוב עליהם אז שמחו בגורלם, ואם מושל עריץ פרש ידו על מחמדיהם, הנה קוו לימים טובים מאלה אחרי יעבור זעם, וכן עברו עליהם שנות מאות בין תקוה ופחד ולא חשבו מחשבות לשים קץ לחיים מרים כאלה. אפס אם גם לעת כזאת לא ישימו אל לב, כי אז סכנה נוראה מרחפת על פני העם כלו, כי לא כימים הראשונים לכל העמים הימים האלה. בימים עברו היה המושל על הארץ גם מושל על רוח ונפש עמו, וכל אשר עלה על רוחו

עשה מבלי שאול פי איש. כי על כן אם אבה לחונן גם את היהודים, אז היו היהודים בטוחים כי לא יקרה כל רע מן העמים שכניהם אשר אמרו טוב לכל מעשי מלכם. אכן הימים האלה כבר נשקעו בתהום הנצח, ועתה לא יוכלו עוד רוב המושלים לצות על עבדיהם לאהוב את אשר תאהב נפשם והעם חפשי הוא במעשיו. ועל כן אף כי לב המושל יהיה טוב לישראל לא יועיל לנו מאומה. והאות היותר נאמן הוא כי מי צדיק מושל ביראת אלהים כהקיסר הישר באדם פראנץ יאזעף מלך עסטרייך יר"ה אשר לבו טוב לישראל מאין כמחו ובכל זאת נרדפים ישראל על צוארם באונגארן בעהמן וגאליציען, ועוד מעט ותאחו אש שנאת הדת בכל פנות הממלכה ההיא. ממשלת צרפת טובה לישראל ובכל זאת נרדפים היהודים גם היום באלגיר מידי הצרפתים. ומי היה ראש המדברים בעלילת הדם בדמשק אם לא השר שהיערם ומלאכו ראטטימענטין? כי על כן אין בטחון לישראל עוד מידי המושלים. והעם? הלא בכלל שונא הוא את ישראל בכל זמן ובכל מקום, וממנו לא נוכל לקות לימים טובים מאלה. ומה תהי אחרית ישראל אם תקום עליו שואת פתאום בכל ארצות הנוצרים? והעת הזאת לא רחוקה היא ממנו. ובלי ספק בוא תבוא ולא תאחר ומי יתן כי אכזב.

ארצות איירופא בכלל עומדות כעת על הר חוצב להבות אש לרגלי "שאלת הלאמים" אשר הקיפה את כל ארץ מצד אחד, ושאלת הסאציאלויזמוס מצד השני ובכח שתי השאלות האלה להשמיד כל זכר לישראל בבוא עת פתרון. כי כאשר בכל מקרה אשר קרה להעמים היה היהודי תמיד השה לעולה. כן לא תעשה התולדה כל הברל גם כעת. כי על כן חלילה לנו מחכות עד הרגע האחרון המסכן מאד. ועלינו להכין לנו בלי גולה בעוד מועד ולבקש לנו מנוח ומפלט באחת הארצות אשר כל יד עמל לא תשיגנו. וארץ המסגלת למעננו היא רק ארץ הקדושה וסוריא, היא ולא אחרת.

על השאלה אם יתכן הדבר בטבע כי יש לישראל בטח בדר בארץ אבותיו, אקוה כי כבר מצא הקורא תשובה נכונה בפרקים הקודמים בספרי זה. כי אמנם גם שונאינו היותר גדולים לא יוכלו להכחיש כי עומדים אנחנו במדרגה שפלה יותר מהסערבים והבולגארים ויתר עמי הסלאיים הקטנים. ואם נמצאו בנו רשעים אשר תסיתם הות נפשם להכחיש את האמת הזאת ובשחוק נבלים ישפכו לעני כמים על כל דובר דברים כאלה, יען נעים להם לשבת שבת על סיר הבשר יום אחר מאושר כל העם ותעודתו יחרו, הנה עלינו רק להביט עליהם בשאט נפש ולחשוב אותם כבוגדים בעמם ביום צרה, אחרי אשר רבים המה תהלה לאל אתנו מאשר אתם. וגם אלה האומרים כי האחרות תחסר לישראל, וזאת היא הסבה אשר לא עשו ידנו תושיה עד היום גם אלה שגו ברואה כי לא רגש האחרות חסר לנו, כי אם חפש מחשבה ומעשה אשר לא יתנונו להתאחר. ואחינו ברומעניען הנם לנו לאות כי יש גם אחרות בישראל. והאחרות החסרה לנו ברוסיא לא בנו האשם כי

אם בתנאי חיינו הסובבים אותנו אשר שמו מועקה במתנינו וכבלים על רגלנו וזאת היתה בעוכרנו כי הצליח לאיזה נבלים להולך את העם תועה ולהסיר לבו כמעט מהרעיון הקדוש הזה. אפס אם לא נאבה להונות את עצמנו, עלינו להודות כי אמנם רחוקים עוד אנחנו ממטרתנו מרחק גדול, ולא מסבת האי אחרות, כי אם מסבה אחרת הגדולה עוד ממנה, והיא העבדות.

העבדות אשר דבקה בנו זה שנות מאות, וביחוד ביהודי פולין, השכיחה בנו כל רגש כבוד ובמדה אשר פעלה על לב ההמון, פעלה עוד יותר על עשירנו, וכרוב עשר האיש כן גדלה עבדותו. אכן על המון העם לא נוכל להתאונן, ומה גם בארצנו אשר ענים נורא מאד ועליהם לבקש לחם ולא עת להם לחשוב מחשבות להתרומם משפל מצפם. רוב העשירים בקרבנו הנם עבדים נבזים ושפלים מאין כמהם, עבדים אשר מכרו את נפשם לעגל הזהב אלהי עשירי ישראל ברוסיא. והמה בעבדותם הנבזה הסירו את לב רוב העם מבלי לעשות מאומה בשנה העברה. ולא יען כי לא תמכו בידי העם במעוץ כסף רעה עשו, כי אמנם זאת לא נוכל לדרוש מהם כי יתנו לנו את אלהיהם עם חיי רוחם ונשמתם גם יחד, אבל הם המה אשר הסירו את לב העם גם בדבור ובפועל למען תהיה להם זאת לכסות עינים לבל יתנו מאומה. המה פחדו כי אם יתעורר רגש כללי בלב העם, כי אז יהיו נאלצים לתמוך את העם בכספם היקר להם מכל בחלד. ובא האות על זה כי כלם קראו בכתבי עתים יום יום מהעוני הנורא השורר בחוצות בראדי וכלם ראו כי מכל ארצות תבל התעוררו לתמוך בידי הגולים האמללים ומעשירי רוסיא לא התעורר אף אחד כמעט לתת נדבתו למענם. כי על כן התאמצו ומתאמצים עוד היום להפריע את העם מבקש לו ארץ אחרת. ואולת גדולה עשו אלה אשר דרשו מעשירינו כי יתנו יד להגולים להושיעם בכספם. כי לוא לא הזכרנו גם את שמם, או עשה העם לנפשו כאשר הורה הזמן והנסיון וידיו עשו תושיה בלי ספק גם מבלי עזרת עגלי מרבק האלה אשר רק הפריעום מעשות מאומה. והמון העם אשר לא יחשוב מחשבות הרבה חכה לתשועת העשירים, או למצער כי ילכו העשירים לקנות אדמה וליסד בתי חרשת המעשה באה"ק, ולא הבינו כי מאה אנשים בינונים יוכלו לעשות יותר מעשרה עשירים. ובעיני אין כל ספק, כי לוא ראו עשירנו כי המון העם הולך לאה"ק וידיו עושות תושיה כי אז באו גם המה אחריהם בתקותם למלא גם שמה חוריהם כסף משד עניים באשר ברבות הימים בעוזב המון העם את הארץ, החלו חברת היחפים להתנפל גם עליהם בלי ספק בעוד אשר עד היום עשו שמות רק במשכנות העניים ואליהם לא הגיעה עוד הרעה, אבל המון העם — לדאבון לבנו — הוא כגמול עלי אמו, לו דרושה אומנת אשר תשאהו בחיקה ולא יאמין כי די אונים לו ללכת ברגליו.

בהתאסף שלוחי איזה קהלות ישראל בכירת ארצנו בחדש אפריל

1882 להתיעץ במה להושיע את ישראל, שלחו עשירי פעמערסבורג מכתבים לכל הערים הגדולות בארצנו ויבקשו מאת ראשי העם כי ישלחו מלאכים לפעמערסבורג ובתנאי כי יגירו כי אין חפץ להעם לעזוב את הארץ. מכתבים כאלה הגיעו גם לאדעססא. ובאספת עשירי העיר הרצו לשלוח מלאכים להגיד האמת כי אמנם לב העם כים נגרש ותשוקתו לעזוב את הארץ גדולה מאד. אפס מסבות שונות נשתקע הדבר ואיש לא הלך מאדעססא לעיר הבירה. וכן היה גם בערים אחרות כי על כן גם השלוחים האחרים אשר השמיעו באמת תשוקת העם באזני האספה היה קולם כקול קורא במדבר לעמת אילי הכסף אשר בלבלו את מוחם ברברי הבל, וישבעו באלה כי אסור לבני ישראל לאכול דם החזיר . . . למען יצדקו בעיני העמים. כאלו לא ידעו, כי אף אם נהיה טהורים כמלאכי השרת, גם אז ימצאו עלינו תואנות להטבילנו בשחת. ומי אשם בדבר אם לא עשירנו הפאקטורים הנבזים אשר פחדו להגיד האמת להממשלה? ויפללו בהבלים ימים הרבה ואחרי כן שבו לבתיהם, וכל העם אשר חכו כי ידברו מלאכיהם בשמם ויביעו חפצם לפני הממשלה נוחלה אבדה תקותם. והנה יוכל לחיות כי רמו להם אחד השרים כי ידברו כן ולא רוחם. אך באופן כזה היה להם לעזוב את האספה כרגע מבלי דבר דבר, או לגשת אל כסא הנבוה מעל גבוה ולהשמיע באזני חפץ כל העם ואז יכלנו לדעת גורלנו אם לשבט או לחסד. ופאקטור גדול אחד הציע לתת סך רב כסף לטובת היהודים אשר ילכו להתיישב בערבות אזיא התכונה אשר תחת ממשלת ארצנו. ובזה חפץ לעשות נחת רוח לצוררינו אשר הציעו בראשונה את ההצעה היקרה הזאת, כאלו לא ידעו כי גם שמה תשיגנו יד הקאצאפים. אחרי אשר הצליח לנו לבנות ערים ולעשות את הארץ לארץ חמדה, ואז גרשונו גם משם ללכת לפנות להם דרך לערבות אפריקא. ויד מי עשתה כל אלה? הלא יד העבדות והלאקייסטווא. אשר השמידה כל רגש כבוד בנו ואין איש אשר יחוש לכבוד הלאם. כי על כן לא נמצאו בנו אנשים אשר רדפו להשיג כבוד מבני עמם בעשותם טוב, אך פאקטורים החפצים כי ידברו בהם בשער בין צוררינו נמצאים בין עשירינו למכביר. ובאולתם שכחו כי אף אם האחד יהללם, הנה רבבות אלפים לעמתו מחללים אותו ואת כל עמו אף בעד הטוב אשר יעשה להם. בעוד אשר הכבוד אשר נחלו מעמם לא נחשב בעיניהם למאומה. וזה הוא האות היותר נאמן כי רוח הלאמי זרה להם, כי על כן הם זרים לעמם.

פלאים נפלה רוח הלאמי בקרבנו! נפלה נפלה מאד עד כי לא נדע עוד בושת! בכל יום ובכל רגע הננו שומעים שם ישראל מנאץ מפי כל נבל ומרצה ואנחנו מחשים. שנות מאות או אלפים היינו מנגינות שותי שכר ואנחנו חובקים יד בצלחת, ולוא היו הצוענים על מקומנו כי עתה נלאו גם כמה שאת הרפה כזאת כל הימים. "עשרה מאתנו יאבו להתליף באירלאנדי אחר" ואנחנו שומעים זאת במנוחה. איש צבא בן כפרי אבר לא יוכל לשרת

ע
ה
ט
ל
וה
יו
כד
כא
וע
טו
ומי
ראו
הל
ליכ
בכ
תב

הלא
הש
כי
לא
הרג
לנו
למענ

אבות
כי
א
במדר
ואם
ובשח
לשבר
עלינו
צרה,
כי הא
היום
מחשב
כי יש

בבית יהודי רופא בצבא "לכל ישחית מדותיו הנעלות" ורופאינו נשאר על משמרתם וישאו חרפתם בדומיה, הכונה פצעונו, שללו את רכושנו, ענו את נשינו, ויפתחו לפנינו גבולות ארצות המערב ואנחנו שוקטים על שמרינו כאלו לא נעשה עמנו דבר. ואנחנו מלחכים עוד עפר רגלי צוררינו. עוד עשירנו עושים חנף למען הכבד בעיני העמים אשר ישביעום חרפה מכבוד. ועד כתי יהיה כדבר הזה? מתי יבוא הקץ לצרותנו? אלף ושמונה מאות שנה הננו נעים ונדים כצוענים מכלי מצוא מנוחה, רק יען כי לא עלתה על דעתנו לבקש מקום מנוחה. אבל את אשר לא הבינו אבותנו מה לעשות או יען כי לא יכלו לעשות לטובת הלאם כלה, אותו נבין אנחנו וגם נוכל להוציא חפצנו לאורה אם רק לא חסר לנו החפץ. אפס החפץ כאן ימצא? — היראים בנו והמה הרוב, יחנו אל העני ורוכב על החמור ולא יאבו לדעת מאומה מרעיון הרוח הלאומי, והעשירים קרים ככפור ושוכבים כעכברא אדינרא, ואם אם יהפך כל בית ישראל כהפוך סדום ועמורה לא יחושו לזה רק אם לא תחסר בטנם. ורוב הנאורים אשר כבר שתו קציר לכל קרשי בית ישראל, ומה גם אלה אשר מנעוריהם לא למדו תורת ישראל ודברי ימיו, המה הלא ישתדלו עוד בכל עז להשכיח שם ישראל אשר נקרא עליהם, כי על כו ימלאו שחוק פיהם על תעודת ישראל*) וישפכו לעג כמים על ספרותנו העתיקה והחדשה, ולא מהם נוכל לקות תשועה לישראל. נשאר לנו אפוא רק איזה יהודים אוהבי עמם באמת, והמה קצרי יד לעשות את אשר תורם רוח בינתם. וכי נשא אל ימים עברו עינינו, אל העת אשר קמו עלינו גוים עריצים היונים — ועם רומא — להשמידנו, או עמדו גדולי התורה עמודי הדת כפרץ, והמה היו לעינים לעמם ברוח בינתם ולא חכו לעני ורוכב על החמור, ודי לנו אם נזכור בשם "המכבים" הכהנים הגדולים ור' עקיבא ותלמידיו והפאטריאטים הגבורים אשר יכנם פלאוויוס הבוגד בעמו, בשם "פריצים" — בעוד אשר בימינו יסתפקו רוב מורי הדת רק בהורותם דיני איסור והיתר, ובוה יאמרו לצאת ידי חובת יהודי נאמן לר'

(*) עד כמה נפלה הרוח הלאומי בימינו, ועד כמה נדמינו בעינינו, נראה מזה כי איזה אנשים אשר כל תפארתם הוא כי לא יבינו קרוא בסדר התפלה, ובל השכלתם הוא כי ידעו לנוחה מעט בשפת רוסיא, לבשו עזות להוציא מ"ע לבני ישראל בשפת רוסיא, ובלבם ידמו כי עומדים המה בראש העם וידברו בשמו. והם המה יביעו עתק וימלאו שחוק פיהם על תעודת העם אשר ישלם להם במיטב כספו ובדמי לבבו מחיר עזותם וישכחו כי לא "רוסים בני דת משה" אנחנו, וכי ידברו אלינו רוסיית נביט עליהם רק כעל פקידים רוסיים אשר יוכלו להרע לנו בהביאם דבתנו רעה אל הממשלה, והטיב אין אותם. ולדבר אל העם ובשם העם יוכלו רק אלה אשר יכתבו בשפת אבותנו היוודעים את העם ומחסוריו, תורתו ודברי ימיו. ולא יהודים קאצאפים אשר תמול המה. ובכל זאת אין איש מתעורר לסתום פיהם למען יאלמו לנצח.

לתורתו ולעמו. ורק כברק אור מאיר באישון לילה ראינו כי התעורר אחד
הרבנים הגדולים הגאון ר' שמואל מאהליווער מראזום לעשות מה לטובת
כלל העם, אבל צפור אחת לא תעשה קיץ. והגאון הנאור הזה נשאר כמעט
בודד במעשיו לדאבון לבנו. ואין כל ספק כי לוא מצא עוד חברים עוזרים
על ידו בין הרבנים האחרים כי עתה עלתה בידו לעשות גדולות. אחת היא
על כן אמרתי, כי על העם עצמו אשר כבר נלאה שאת חרפה בגוים להושיע
לנפשו, מבלי חכות על היראים או על הנאורים, ומה גם על העשירים. על
העם לקום על רגליו לנסות כחו בלי עזרת זרים. על העם אשר לא רטפש בשרו
מנער, ואשר הסכין לשאת כל עמל ותלאה במנוחה, עליו החובה כי יחל לדאוג
וגם לעשות לנפשו ולבניו אחריו לבל תרגז הארץ תחת רגליו בכל רגע.
ותחת אשר איש איש ידאג ויעמול כל הימים לעשות עשר לבניו אחריו,
מבלי אשר ידע כי לא זרים יחמסו נחלתו, הנה עליו לדאוג להם ראשונה
להנחילם כבדת ארץ ובית למעון. כי הון ברהובות קריה אשר כל יד
חומס תשיגנו, לא לבעליו הוא עור, והמון העם אם רק יקום כאיש אחד,
או בכחו לעשות נפלאות. ועל סופרי ישראל החובה לעורר את העם ולבלתי
תת לו לנזם. וראשית דבר על העם לבחור מקרבו אנשים חכמים וידועים
— אבל לא עשירים — מכל ערי ישראל ולשלחם לבירת ממשלתנו לבקש
רשיון לצאת מן הארץ בסדר ומשטר, לא בבהלה וחפזון. והנבחרים יהיו
דוקא אלה אשר יבחר העם על פי רוב דעות, לא כאלה אשר בחרו את
עצמם מבלי שאול פי איש, או נקראו לבוא מאת עשירי פעמערסבורג.
והנבחרים בבואם אל עיר הבירה יחברו תקנות ופראגראממע אשר יגישו אל
הממשלה, ואין כל ספק כי באופן זה לא תתנגד לנו הממשלה, וגם צוררינו
הגדולים העוכדים בראש הפאנסלאוויזמוס יהיו בעורנו בכל יכלתם, אחרי
אשר זאת היא כל מגמתם כי נצא מן הארץ. ובכל עניני המדינה הלא ידם
על העליונה כעת. ואם אמנם הנני יודע כי כל עוד אשר לא תתחדשנה
המהומות, וכל עוד אשר לא יתנו לנו חברת היחפים פקודה נמרצה עוד
הפעם בכקלות וקרדומות, לא תמצא יד איש לעורר את אחינו לעשות כדבר
הזה. אפס אחרי אשר ברור הדבר כי היחפים לא שכחו עוד את היהורים
ורכושם, כי על כן יש תקוה כי סוף כל סוף יקיצו אחינו משנתם ויתנו לב
להבין אחריתם, כאשר עשו אחינו ברומעניען, כי יסדו אגודה גדולה לישוב
א"י. ואם אמנם אוי לאותה בושה לקות תשועה מחברת היחפים. אבל כן
העם הזה למאו עד היום הזה. גם אז בצאת ישראל מכור הברזל ממצרים
לא עזבו את דארץ כרצון נפשם כל עוד אשר לא גרשום המצרים היחפים.
וכאשר שלחום מלכי פרס לחרות לא עזבו את הארץ רק מתי מספר
יען נעים היה להם להיות עבדי עבדים בארצות אויביהם מהיות בני חורין
בארץ אבותיהם. וכן יהיה בלי ספק גם בפעם הזאת. כי אמנם כבר מלאה
סאת צרותינו במשך אלפי שנים אשר כבר עברו. ועוד תלאות חדשות

וגדולות עומדות אחר כתלנו אשר רק אלה אשר עינים להם ולא יראו את האיד הנכון לצלענו אומרים לנו שלום שלום ואין שלום, בעוד אשר האיש אשר עיניו בראשו ולא יחפוץ להונות את עצמו, יורה כי עומדים אנחנו בעת על עברי פי פחת להגלי השאלה הלאומית אשר התעוררה ברב כח בין כל עמי איירופא. ואם לא נתאמץ לקדם את פני הרעה בעוד מועד, תבואנו חלילה שיאת פתאום לא נדע שחרה. ואז נאלץ לנוס כפליטי חרב בבהלה וחפזון עוד הפעם כאשר היה בשנות תרמ"א ותרמ"ב. והמונים המונים מאחינו אשר לא ידעו אנה ינוסו לעזרה הביאו עליהם אסון נורא, כאלה אשר נשארו באכעריקא, וכן אלה אשר שבו משם בפחי נפש. והנסיון המר הזה יורה לנו מה לעשות לימים יוצרו לבל נשגה עוד הפעם.

ועתה אליכם צעירי בני ישראל. אליכם בני הדור החדש וביחוד תלמידי בתי מדרש לחכמות שונות אשר כפיכם עוד לא נגואלו במסחר וקנין — אשר יקחו לב בעליו עם רוחו וכבודו גם יחד — אליכם אשר כבוד איש בכלל וכבוד עמנו בפרט יקר לכם. עליכם החובה והמצוה להיות כצבא החלוץ לבני ישראל. אתם אשר אין עוד עליכם עול אשה ובנים וכל רגשותיכם קדושים להיות אנשים מועילים לחברה ולמדינה, עתה הנכם רואים כי תקיף אתכם הארץ אשר הקשתם לה כל כשרונותיכם ודמי עלומיכם. כי על כן נסו נא להקדיש עתכם ורגשותיכם בעד עמכם האמלל השקוע ביון עבדות ותראו כי שככם ישאר חרות על לוח דברי הימים לבני ישראל לכבוד ולתפארת, זכרו נא כי נפל לכם חבל בנעימים להניח אבן הפנה ליסוד אושר ישראל. ובלי ספק ימצאו בינינו יחידים סגולה אשר כבוד ישראל ואשרו יקר להם ככספם והמה יתמכו בידכם בכסף ובעצה לתכלית הקדושה הזאת. וכראות כל בית ישראל כי עמלכם לא עלה בתהו, ינהרו אליכם מכל עבר ופנה. ולא יאמר עוד עליכם "בנים זרים לעמם ולאמם." כי אם זרע ברך ד'. כי יתברכו בכס כל בית ישראל, ויודו לכם לעולם כל אוהבי כבוד עמם באמת, ובתוכם גם אני הצעיר

ה מ ח ב ר .